

**UDOSTĘPNIANIE NAGRAŃ DŹWIĘKOWYCH
PRZEZ INSTYTUCJE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

***

**DR NICHOLAS GHAZAL
KATEDRA PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ
WPIA UJ**

NAGRANIE DŹWIĘKOWE

Nagranie dźwiękowe jest obiektem, który powstaje z chwilą rejestracji dowolnego zdarzenia dźwiękowego.

NAGRANIE DŹWIĘKOWE

Z nagrania dźwiękowego można wyabstrahować określone **dobra niematerialne (intelektualne)**, które są dziełem ludzkiego umysłu.

Wyróżnia się m.in. następujące dobra:

- dzieła (utwory) literackie,
- dzieła (utwory) artystyczne (np. muzyczne, słowno-muzyczne, fonograficzne),
- dzieła folkloru,
- artystyczne wykonania.

INSTYTUCJE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Zgodnie z art. 2 pkt 3 unijnej dyrektywy 2019/790, pod pojęciem instytucji dziedzictwa kulturowego kryją się **ogólnodostępne biblioteki, muzea, archiwa, instytucje dziedzictwa filmowego, instytucje dziedzictwa dźwiękowego.**

FORMY PUBLICZNEGO UDOSTĘPNIANIA NAGRAŃ DŹWIĘKOWYCH

Publiczne udostępnianie (rozpowszechnianie) nagrań dźwiękowych może polegać na:

- uprzystępnianiu użytkownikom nośników dźwiękowych do zapoznawania się z nimi wyłącznie na terenie instytucji udostępniającej,
- użyczeniu materialnych nośników dźwiękowych,
- publikacji (wydawaniu płyt),
- udostępnianiu kopii nagrań w ramach usług na żądanie (udostępnianie nagrań *online*).

PRAWA CHRONIĄCE DOBRA NIEMATERIALNE

Dzieła literackie oraz dzieła artystyczne są objęte prawnoautorską ochroną. Ich twórcom przysługują prawa autorskie. Natomiast artystyczne wykonania są chronione **prawem pokrewnym** prawu autorskiemu - **prawem do artystycznego wykonania**.

DEFINICJA LEGALNA UTWORU

Artykuł 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych stanowi, że „**przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór)**”.

DZIEŁO FOLKLORU

Przyjmuje się, że przedmiotem ochrony praw własności intelektualnej nie jest - co do zasady - ludowa twórczość artystyczna. **Pieśń ludowa** nie stanowi bowiem utworu w rozumieniu prawa autorskiego i nie jest objęta wyłącznością. Publiczna i komercyjna eksploatacja dzieł folkloru nie może zatem zostać zakazana w świetle prawa autorskiego. W doktrynie prawa autorskiego zostało wyjaśnione, że jedną z przeszkód objęcia folkloru ochroną jest niemożliwość ustalenia autorstwa danego dzieła (M. Ficsor, *Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms*, WIPO 2003, s. 289).

Natomiast wykonawcy pieśni ludowych, a w istocie artystyczne wykonania pieśni ludowych podlegają ochronie.

ARTYSTYCZNE WYKONANIE W ŚWIETLE USTAWY O PRAWIE AUTORSKIM I PRAWACH POKREWNYCH

Art. 85. 1. Każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

2. Artystycznymi wykonaniami, w rozumieniu ust. 1, są w szczególności: działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

UPRAWNIENIA TWÓRCÓW I ARTYSTÓW WYKONAWCÓW

Prawo autorskie i prawo do artystycznego wykonania mają charakter praw wyłącznych (**praw o charakterze własnościowym**). Prawo autorskie obejmuje wszelkie formy korzystania z utworu, natomiast powołane prawo pokrewne prawu autorskiemu składa się jedynie z uprawnień wprost przewidzianych w tekście ustawy.

UPRAWNIENIA TWÓRCÓW I ARTYSTÓW WYKONAWCÓW

Twórcy (np. kompozytorowi) oraz artyście wykonawcy (np. śpiewakowi ludowemu) przysługują uprawnienia **majątkowe** (chroniące interesy ekonomiczne) oraz uprawnienia **osobiste** (chroniące więź twórcy/artysty z utworem/artystycznym wykonaniem).

Prawa majątkowe mają charakter terminowy.

Wątpliwości może budzić czas trwania praw osobistych.

UPRAWNIENIA TWÓRCÓW I ARTYSTÓW WYKONAWCÓW

Do praw majątkowych należą:

- uprawnienie do zwielokrotniania (uprawnienie do kopiowania),
- uprawnienie do publikacji,
- uprawnienie do użyczenia,
- uprawnienie do udostępniania kopii utworu/artystycznego wykonania w Internecie.

Do praw osobistych należą:

- prawo do oznaczenia autorstwa,
- prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności.

PUBLICZNE UDOSTĘPNIANIE NAGRAŃ DŹWIĘKOWYCH

Publiczne udostępnianie nagrań dźwiękowych, stanowiących rejestracje utworów oraz artystycznych wykonania, powinno mieć swoją podstawę w **umowie licencyjnej** zawartej z podmiotem uprawnionym.

Podstawą prawną rozpowszechniania nagrań mogą być również **licencje ustawowe**.

LICENCJA USTAWOWA

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawa pokrewnych, „instytucje oświatowe, uczelnie, instytuty badawcze prowadzące działalność (...), **instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk** prowadzące działalność, o której mowa w art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2018 r. poz. 1475 i 1669 oraz z 2019 r. poz. 534), biblioteki, muzea oraz archiwa mogą:

- 1) użyczać, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych,
- 2) zwielokrotniać utwory znajdujące się we własnych zbiorach w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony tych zbiorów,
- 3) udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek – jeżeli czynności te nie są dokonywane w celu osiągnięcia **bezpośredniej** lub **pośredniej korzyści majątkowej**”.

WNIOSKI

Zgoda twórcy oraz artysty wykonawcy jest zatem wymagana na:

- publikację nagrań,
- udostępnienie nagrań w Internecie.

Użyczenie nagrań dźwiękowych przez instytucje dziedzictwa kulturowego jest **dozwolone**. Jednakże utwory oraz artystyczne wykonania powinny być wcześniej rozpowszechnione (udostępnione publicznie za zgodą uprawnionego).